

A Comparative Analysis of University Ranking Results in Asian Countries, Year 2540-2542*

Suwimon Wongwanich

Nonglak Wiratchai

ABSTRACT

This research was a comparative analysis of the university ranking results in Asian countries, conducted by Asiaweek magazine in year 2540-2542 (1997-1999). Among the 5 indicators used for ranking the universities, i.e. university prestige, student selectivity, faculty resources, research productivity, and financial resources, research productivity yielded more consistency in ranking results across the years than other indicators, and had more influence in the total quality of the university. The research suggested that rating the quality of Thai universities was more appropriate than ranking.

* Research Funding: Office of the National Education Commission

This research received "The National Research Council Award" (admirable award), Year 2000.

การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัย ของประเทศในเอเชียปี 2540-2542*

สุวิมล ว่องวานิช
นงลักษณ์ วิรัชชัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของ ประเทศในเอเชียปี 2540-2542 (ค.ศ. 1997-1999) ที่จัดทำโดยนิตยสารเอเชียวิค พบว่าจากตัวบ่งชี้ 5 ตัว ได้แก่ (1) ความมีชื่อเสียง (2) ความเข้มงวดในการคัดเลือกนิสิต (3) ทรัพยากรอาจารย์ (4) ผลผลิตการวิจัย และ (5) ทรัพยากรการเงิน ตัวบ่งชี้ด้านผล การวิจัยให้ผลการจัดอันดับที่ค่อนข้างคงที่ และสะท้อนคุณภาพมหาวิทยาลัยได้ดีกว่าตัว อื่น การวิจัยนี้เสนอแนะให้ใช้การจัดระดับ (rating) แทนการจัดอันดับ (ranking) คุณภาพมหาวิทยาลัยไทย

* ทูลสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
งานวิจัยนี้ได้รางวัลผลงานวิจัย (ระดับชมเชย) รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ ปี 2543

บทนำ

กลไกหนึ่งที่สำคัญในการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษา คือ การจัดอันดับ (ranking) และการจัดระดับหรือจัดกลุ่ม (ratings) มหาวิทยาลัย วัตถุประสงค์สำคัญของการจัดอันดับและการจัดกลุ่มมหาวิทยาลัย คือ เพื่อประเมินคุณภาพของมหาวิทยาลัยโดยคณะบุคคลหรือองค์กรภายนอกมหาวิทยาลัย

การประเมินคุณภาพมหาวิทยาลัยจะใช้ข้อมูลจากคะแนนตามองค์ประกอบหลักซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อยในแต่ละองค์ประกอบ และข้อมูลจากคะแนนองค์ประกอบรวม จากนั้นนำคะแนนของแต่ละมหาวิทยาลัยมานำเสนอผลเพื่อแสดงคุณภาพของมหาวิทยาลัย การนำเสนอคุณภาพของมหาวิทยาลัยมี 2 แบบ แบบแรก คือ การเสนอผลการจัดอันดับ (ranking) โดยการเรียงอันดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยตามคะแนนองค์ประกอบรวมที่มหาวิทยาลัยได้รับ จากคะแนนสูงสุดเป็นอันดับที่หนึ่งเรียงเรื่อยไปจนถึงอันดับสุดท้าย ส่วนแบบที่สองเป็นการนำค่าคะแนนองค์ประกอบมาจัดกลุ่มหรือระดับ (rating) โดยจัดแบ่งกลุ่มมหาวิทยาลัยเป็น 5-6 กลุ่มตามค่าคะแนนคุณภาพมหาวิทยาลัยตั้งแต่กลุ่มที่มีคุณภาพดีที่สุดในเรียงไปจนถึงกลุ่มสุดท้าย ในแต่ละกลุ่มจะมีมหาวิทยาลัยมากกว่าหนึ่งแห่งได้หากคุณภาพของมหาวิทยาลัยมีความเท่าเทียมกันในกลุ่มนั้น ๆ

การจัดอันดับหรือการจัดกลุ่มมหาวิทยาลัยอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลและหน่วยงานหลากหลาย นางลักษณ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2541) สรุปประโยชน์ของการจัดอันดับมหาวิทยาลัยตามความคิดของ Webster (1992a, b); Hayes (2540); Johnstone (1981); Banta and Borden (1994) และ Borden and Bottrill (1994) ว่า ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักเรียนหรือผู้สมัครเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัย กลุ่มอาจารย์แฉะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง หัวหน้าภาควิชา คณาจารย์ และบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ กลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัย และกลุ่มประชาชนทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยจะอำนวยความสะดวกดังกล่าวได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพขององค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับ/ระดับมีความถูกต้องเหมาะสมตามเกณฑ์ต่อไปนี้อย่างไร คือ เกณฑ์ด้านความตรง (validity) ความเที่ยง (reliability) ความคงเส้นคงวา (consistency) ความเป็นไปได้ (feasibility) ความเป็นประโยชน์ (utility) ความเหมาะสม (appropriateness) ความเชื่อถือได้ (credibility) และความเป็นมาตรฐาน (standardization) ที่สามารถเปรียบเทียบกันได้

คุณประโยชน์ของการจัดอันดับหรือการจัดกลุ่มมหาวิทยาลัยเป็นที่ระหัดดีในวงการการศึกษาทุกประเทศ ประเทศที่มีการพัฒนาทุกประเทศจึงมีการจัดอันดับหรือการจัดกลุ่มมหาวิทยาลัยทั้งที่เป็นการดำเนินการอย่างเป็นทางการโดยหน่วยงานของภาครัฐ เช่น การจัดกลุ่มมหาวิทยาลัยของ Committee for Quality Assurance in Higher Education (CQAHE) ในประเทศออสเตรเลีย และการดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการโดยการดำเนินงานขององค์กรภาคเอกชน เช่น การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดย U.S. News & World Report ประเทศสหรัฐอเมริกา และการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดย The (London) Times Higher Education Supplement ประเทศอังกฤษ เป็นต้น

สำหรับประเทศในเอเชีย นิตยสาร Asiaweek เป็นองค์กรแรกที่ได้ริเริ่มการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชียและเสนอรายชื่อมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในเอเชีย (The Best Universities in Asia) เป็นเวลา 3 ปี แล้ว ตั้งแต่ปี 2540-2542 ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของนิตยสาร Asiaweek ก่อให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในเรื่องความถูกต้อง ความเที่ยง และความตรงของผลการจัดอันดับสำหรับในประเทศไทย

นางลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช ได้ทำการวิจัยในปี 2541 โดยการวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย การวิจัยดังกล่าวใช้ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่นิตยสารเอเชียวิค ดีพิมพีในปี 1998 ผลการวิจัยพบว่าการสร้างค่าคะแนนองค์ประกอบคุณภาพของมหาวิทยาลัยของนิตยสาร Asiaweek ยังใช้องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ที่ย่อยไม่ครอบคลุมในทุกตัว และตัวบ่งชี้ที่ใช้บางตัวไม่เหมาะสมตามทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิทางการวัดและประเมินผลการศึกษา การกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวบ่งชี้ และการรวมตัวบ่งชี้เพื่อสร้างเป็นคะแนนองค์ประกอบยังไม่เหมาะสม ลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ใช้ยังขาดการทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้เกิดการได้เปรียบ/เสียเปรียบในการจัดอันดับ เนื่องจากมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชียแต่ละประเทศมีระบบการจัดการศึกษา และระบบเศรษฐกิจแตกต่างกัน ตามหลักวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา กล่าวได้ว่าข้อมูลคะแนนองค์ประกอบคุณภาพมหาวิทยาลัยที่นิตยสาร Asiaweek ใช้ นั้นยังมีความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ต่ำ

ผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย (นางลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช, 2541) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของ Asiaweek ยังไม่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เนื่องจากการจัดอันดับของ Asiaweek เป็นการจัดอันดับและเปรียบเทียบคุณภาพมหาวิทยาลัยของประเทศหลายประเทศในเอเชีย ซึ่งมีระบบการศึกษาแตกต่างกัน อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินคุณภาพมหาวิทยาลัย

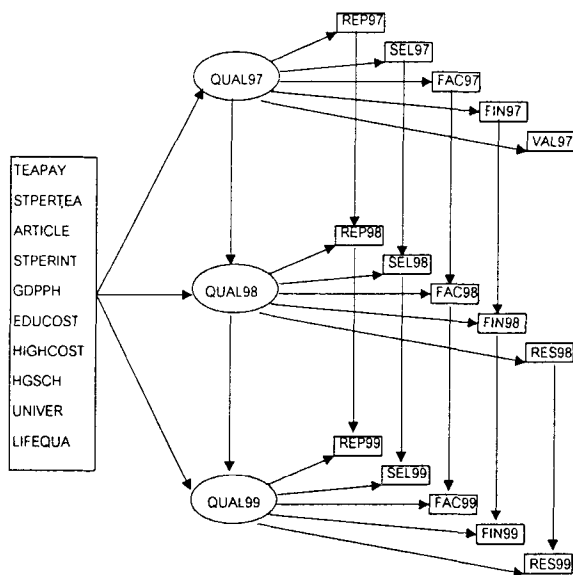
อย่างไรก็ตาม Asiaweek ได้มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงวิธีการจัดกระทำข้อมูลในแต่ละปี การวิจัยครั้งนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยแต่ละปีเปรียบเทียบกัน เพื่อวิเคราะห์ระบบการจัดคุณภาพมหาวิทยาลัยของเอเชียวิค ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพมหาวิทยาลัยไทยให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ โดยเฉพาะหากได้ทราบถึงองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพมหาวิทยาลัยในระดับสากล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ตามหลักวิชาการวิจัย การวัดและการประเมินผลการศึกษา เมื่อมีข้อมูลและสารสนเทศจากการวัดเพียงครั้งเดียว ผลการประเมินมีคุณภาพด้านความถูกต้อง ความเที่ยง และความตรงระดับหนึ่ง เมื่อมีการวัดหลายครั้ง ข้อมูลและสารสนเทศที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ผลการประเมินมีคุณภาพด้านความถูกต้อง ความเที่ยง และความตรงเพิ่มมากขึ้น ในการตรวจสอบคุณภาพผลการประเมินคุณภาพด้วยการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเมื่อมีข้อมูลหลายปี นอกจากจะตรวจสอบความถูกต้องของโมเดลสมการโครงสร้างคุณภาพมหาวิทยาลัยแต่ละปีว่ามีความตรงเชิงโครงสร้างสูงหรือต่ำอย่างไรแล้ว ยังตรวจสอบความแตกต่างระหว่างโมเดลแต่ละปีได้ด้วย หากตรวจสอบพบว่าโมเดลสมการโครงสร้างแต่ละปีมีความตรงเชิงโครงสร้างระดับสูง และพบว่ามีความแตกต่างระหว่างโมเดลในแต่ละปีน้อย ย่อมสรุปได้อย่างชัดเจนว่าผลการประเมินจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีความตรงเชิงโครงสร้างสูงจริง ยิ่งไปกว่านั้นข้อมูลจากผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยหลายปียังเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบความคงเส้นคงวาของผลการจัดอันดับคุณภาพมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง อันจะช่วยบ่งชี้ให้เห็นว่าผลการจัดอันดับคุณภาพนั้นมีความคลาดเคลื่อนมาน้อยเพียงใดได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

กรอบความคิดในการวิจัยแสดงในรูปโมเดลลิสเรล (LISREL model) แบบโมเดลเส้นโค้งพัฒนาการแบบมีตัวแปรแฝง (latent growth curve model) ประกอบด้วยโมเดลย่อย 3 ชุด สำหรับปี 1997, 1998 และ 1999 แต่ละชุดมีตัวแปรแฝงองค์ประกอบคุณภาพมหาวิทยาลัย ซึ่งวัดได้จากตัวบ่งชี้หลัก 5 ตัวแปร คือ (1) ความมีชื่อเสียง (2) ความเข้มงวดในการคัดเลือกนิสิต (3) ทรัพยากรอาจารย์ (4) มูลค่าทรัพยากรการเงิน (ตัวแปรปี 1997) หรือผลผลิตการวิจัย (ตัวแปรในโมเดลปี 1998 และ 1999) และ (5) ทรัพยากรการเงิน โมเดลย่อยทั้ง 3 ชุด นอกจากจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและตัวบ่งชี้หลักแล้ว ยังแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างโมเดลย่อยด้วย กล่าวคือ ตัวแปรแฝงองค์ประกอบคุณภาพมหาวิทยาลัยปี 1997 มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงปี 1998 ซึ่งมีผลต่อตัวแปรแฝงปี 1999 ตามลำดับ ในทำนองเดียวกัน ตัวบ่งชี้หลักแต่ละตัวในโมเดลย่อยปี 1997 ก็มีผลต่อตัวบ่งชี้หลักในโมเดลย่อยปี 1998 และ 1999 ตามลำดับ

กรอบความคิดในการวิจัย อยู่ภายใต้ข้อตกลงเบื้องต้นว่า ถ้าทุกมหาวิทยาลัยมีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน และการประเมินคุณภาพจัดอันดับมหาวิทยาลัยของนิตยสาร Asiaweek มีความตรงตลอดทุกปี คะแนนตัวบ่งชี้คะแนนตัวแปรแฝงองค์ประกอบคุณภาพมหาวิทยาลัยและอันดับมหาวิทยาลัย ควรมีความคงที่ ถ้าคะแนน (scores) และอันดับ (ranks) ไม่คงที่ และมีหลักฐานชี้ชัดว่ามหาวิทยาลัยมีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกันในแต่ละปี ย่อมแสดงว่าผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของนิตยสาร Asiaweek มีความคลาดเคลื่อน

แผนภาพที่ 1 กรอบความคิดสำหรับการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแยกเป็น 5 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการเปรียบเทียบสภาพการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยในเอเชียที่จัดทำโดยนิตยสาร Asiaweek ระหว่างปี 1997-1999 โดยวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของผลการจัดอันดับในภาพรวม ตอนที่สองเป็นการวิเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพด้านความคงที่ของผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัย โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบความคงที่ของอันดับและคะแนนของมหาวิทยาลัยระหว่างปี ตอนที่สามเป็นการวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้หลักทั้ง 5 มิติ กับคะแนนตัวแปรแฝงองค์ประกอบคุณภาพมหาวิทยาลัย และวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการทำนายของตัวแปรเกี่ยวกับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยกับตัวแปรเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีต่อคุณภาพของมหาวิทยาลัย ตอนที่สี่เป็นการวิเคราะห์รูปแบบการเปลี่ยนแปลงอันดับคุณภาพของ

มหาวิทยาลัยระหว่างปี 1997-1999 และศึกษาวิเคราะห์ว่ามีตัวแปรต้นตัวใดส่งผลทำให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน และตอนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนและอันดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับประเทศอื่น

ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ทั้ง 5 ตอน ได้จากข้อมูลผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยในเอเชีย ได้จากนิตยสาร Asiaweek และจากฐานข้อมูลในรายงานการวิจัยของ นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2541) เรื่องการวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยในเอเชีย วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มต้นจากการเชื่อมต่อไฟล์ข้อมูลทั้ง 3 ปี และวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย กราฟ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบกลุ่มพหุ ทั้งนี้ผู้วิจัยแยกวิเคราะห์ฐานข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม

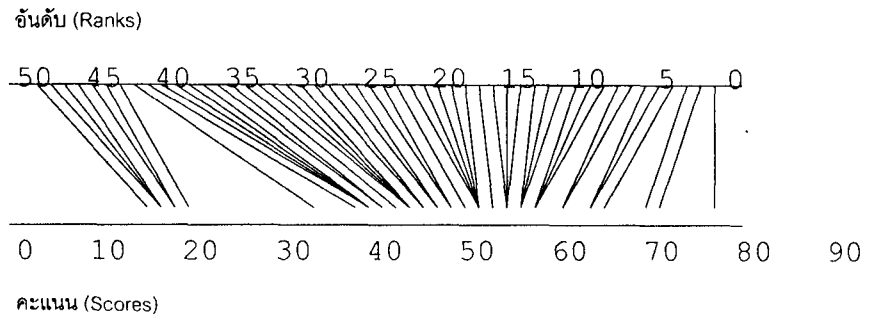
ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดยรวม

1.1 เมื่อเปรียบเทียบผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในภาพรวม ปี 1997, 1998 และ 1999 พบว่า จำนวนมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับจากนิตยสาร Asiaweek กลุ่มมหาวิทยาลัยสหสาขาวิชาเพิ่มจาก 50 สถาบันในปี 1997 เป็น 65 และ 79 สถาบัน ในปี 1998 และ 1999 สำหรับกลุ่มมหาวิทยาลัยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีจำนวน 30 และ 35 สถาบัน ในปี 1998 และ 1999 ตามลำดับ ในช่วงเวลา 3 ปีนี้ มีมหาวิทยาลัยที่เข้ารับการจัดอันดับปีแรก และไม่ขอรับการจัดอันดับในปีต่อมา และมีมหาวิทยาลัยที่เข้ารับการจัดอันดับเป็นครั้งแรกในปี 1998 และ 1999 ด้วย การที่การจัดอันดับในแต่ละปีมีจำนวนมหาวิทยาลัยแตกต่างกัน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงได้

1.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าสถิติเบื้องต้นของคะแนนรวมและตัวบ่งชี้หลักที่นิตยสาร Asiaweek ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัย พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมและค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้หลักเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปีมีความแตกต่างกัน และลักษณะความแตกต่างไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน นอกจากนี้ลักษณะการแจกแจงของคะแนนรวมและตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่ไม่เป็นโค้งปกติ แต่เป็นโค้งที่มีลักษณะเบ้ทางลบ หรือเบ้ทางบวก

1.3 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างอันดับ (ranks) กับคะแนนรวมคุณภาพมหาวิทยาลัย (score) พบว่ามหาวิทยาลัยกลุ่มระดับคุณภาพปานกลางที่มีค่าคะแนนใกล้เคียงกัน เมื่อจัดเป็นอันดับคุณภาพจะมีอันดับแตกต่างกัน คะแนนเพียง .5 แด้ม หรือ 1 แด้ม จึงมีความหมายมากต่อการเปลี่ยนอันดับมหาวิทยาลัย

กราฟรูปที่ 1 กราฟแสดงการจับคู่ (matching) ระหว่างคะแนนและอันดับมหาวิทยาลัย ปี 1997

2. ความคงที่ของผลการจัดอันดับ

2.1 การจัดอันดับโดยพิจารณาจากความคงที่ของอันดับคุณภาพมหาวิทยาลัยในช่วง 3 ปี ในกลุ่มมหาวิทยาลัยสหสาขาวิชา พบว่าแม้จะมีความสัมพันธ์กัน แต่อันดับของมหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมีมหาวิทยาลัยบางส่วนถอนตัวและเพิ่มเข้ามา เมื่อแยกวิเคราะห์เป็นกลุ่มพบว่าอันดับมหาวิทยาลัยในกลุ่มที่มีคุณภาพสูงติดอันดับ top ten มีความคงที่ของอันดับในช่วง 3 ปี มากกว่ากลุ่มที่มีคุณภาพระดับรองลงมา ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างอันดับปี 1998 กับปี 1999 สูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างอันดับปี 1997 และ 1998 แสดงว่าวิธีการจัดอันดับในปีหลังมีความคงที่เพิ่มมากขึ้น แต่สำหรับกลุ่มมหาวิทยาลัยเฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งดำเนินการมา 2 ปี พบว่ายังสรุปได้ไม่แน่นอนว่ามีความคงที่ของอันดับ

2.2 ผลการศึกษาความคงที่ของคะแนนและอันดับคุณภาพมหาวิทยาลัย เมื่อแยกวิเคราะห์ตามตัวบ่งชี้หลัก 5 ตัว พบว่า ตัวบ่งชี้หลักทั้ง 5 ตัวส่วนใหญ่ให้ผลการจัดอันดับไม่คงที่ ยกเว้นตัวบ่งชี้ด้านความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย และด้านผลผลิตการวิจัยซึ่งค่อนข้างให้ผลการจัดอันดับที่คงที่ระหว่างปีมากกว่าตัวอื่น ๆ ในกลุ่มมหาวิทยาลัยทั้ง 2 ประเภท ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแสดงว่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้กลุ่มมหาวิทยาลัยสหสาขาวิชาคงที่ระหว่างปี แต่กลุ่มมหาวิทยาลัยเฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่คงที่

3. อิทธิพลขององค์ประกอบย่อยที่มีต่อการกำหนดคุณภาพมหาวิทยาลัย

3.1 ผลการศึกษอิทธิพลขององค์ประกอบย่อยที่มีต่อการกำหนดคุณภาพมหาวิทยาลัยในกลุ่มสหสาขาวิชาโดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้แต่ละมิติกับคะแนนองค์ประกอบคุณภาพมหาวิทยาลัยที่เป็นคะแนนรวม (item-total correlation) พบว่าตัวบ่งชี้ด้านผลผลิตการวิจัยเป็นองค์ประกอบหรือตัวบ่งชี้ที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมสูงกว่า 0.8

3.2 ผลการวิเคราะห์ด้านความคงที่และความสอดคล้องภายในของคะแนนและอันดับคุณภาพมหาวิทยาลัย ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่ค่อยคงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอันดับมหาวิทยาลัยเห็นชัดเจน แต่ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไม่อาจยืนยันได้ชัดเจน เพราะมีข้อมูลจากการจัดอันดับเพียง 2 ปี คือปี 1998 และ 1999 เท่านั้น

3.3 ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยที่มีอิทธิพลในการทำนายคุณภาพมหาวิทยาลัย ได้แก่ จำนวนบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ (สัมประสิทธิ์ถดถอยเป็นบวก) สำหรับตัวแปรเกี่ยวกับจำนวนนักศึกษาต่ออาจารย์ (สัมประสิทธิ์ถดถอยเป็นลบ) มีประสิทธิภาพในการทำนายคุณภาพมหาวิทยาลัยได้บางปี มีข้อสังเกตที่น่าจะศึกษาติดตามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของตัวแปรนี้ต่อไป เพราะมีแนวโน้มจะเป็นตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายได้

3.4 สำหรับผลการศึกษาดูตัวแปรเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในการทำนายคุณภาพมหาวิทยาลัยพบว่าข้อสรุปจากแต่ละปีและแต่ละประเภทมหาวิทยาลัยให้ผลไม่ค่อยสอดคล้องกัน จึงยังให้ผลที่ไม่หนักแน่นพอที่จะสรุปว่าตัวแปรใดมีอิทธิพลต่อการกำหนดคุณภาพมหาวิทยาลัย แต่มีข้อสังเกตว่าตัวแปรที่น่าศึกษาติดตามต่อไปคือ ตัวแปรเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของรัฐ ด้านการศึกษาต่อหัวซึ่งมีแนวโน้มว่าจะทำนายคุณภาพมหาวิทยาลัยได้ดีกว่าตัวอื่น โดยเฉพาะในกลุ่มมหาวิทยาลัยสหสาขาวิชา

ตารางที่ 1 ความคงที่ของผลการจัดอันดับ
ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนน
คุณภาพ มหาวิทยาลัย
(กลุ่มวิทยาลัยสหสาขาวิชา)

ปี	1997	1998	1999
1997	1.000		
1998	.634**	1.000	
1999	.576**	.947**	1.000

*P < .05 **P < .01

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนน
คุณภาพ มหาวิทยาลัย
(กลุ่มวิทยาลัยสาขาวิทย์เทคโนโลยีฯ)

ปี	1998	1999
1998	1.000	
1999	.119**	1.000

N = 25

ตารางที่ 3 ความคงที่ของตัวบ่งชี้ระหว่างปี 1997-1999 (กลุ่มมหาวิทยาลัยสหสาขาวิชา)

	97-98	97-98	98-99
Reputation	.910*	.949**	.970**
Selectivity	.582*	.369*	.586*
Faculty	.718*	.732**	.703**
Research	-	-	.871**
Finance	.872**	.657**	.788**
Total	.634**	.576**	.947**

* P < .05 ** P < .01

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้กับคุณภาพโดยรวม (กลุ่มมหาวิทยาลัยสหสาขาวิชา)

	1997	1998	1999
Reputation	.506**	.760**	.817**
Selectivity	.431*	.324*	.329*
Faculty	.593*	.682**	.706**
Research	-	.870**	.827**
Finance	.835**	.710**	.756**

* P < .05 ** P < .01

ตารางที่ 7 สรุปความคงที่ของตัวบ่งชี้ระหว่างปี 1997-1998

ตัวบ่งชี้	สหสาขา	วิทย์เทคโนโลยี
Reputation✓	คงที่	คงที่
Selectivity	ไม่คงที่	ไม่คงที่
Faculty	ค่อนข้างคงที่	ไม่คงที่
Research✓	คงที่	คงที่
Finance	ไม่ค่อยคงที่	ไม่ค่อยคงที่

ตารางที่ 4 ความคงที่ของตัวบ่งชี้ระหว่างปี 1997-1999 (กลุ่มมหาวิทยาลัยวิทย์เทคโนโลยี)

	ข้อมูลคะแนน	ข้อมูลอันดับ
Reputation	.693**	.662**
Selectivity	.396	.433
Faculty	.494*	.630**
Research	.793**	.815**
Finance	-.061*	-.120
Total	.119	.267

* P < .05 ** P < .01

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้กับคะแนนรวม (กลุ่มมหาวิทยาลัยวิทย์เทคโนโลยี)

	1998	1999
Reputation	.693	.854**
Selectivity	.702**	.756**
Faculty	.742**	.731**
Research	.640**	.827**
Finance	.677*	-.065

* - < .05 ** P < .01

ตารางที่ 8 ความคงที่ของความสอดคล้องระหว่างตัวบ่งชี้กับคุณภาพโดยรวม

ตัวบ่งชี้	สหสาขา	วิทย์เทคโนโลยี
Reputation	แนวโน้มสูง, ไม่คงที่	ไม่คงที่
Selectivity	ต่ำ, ค่อนข้างคงที่	ปานกลาง, คงที่
Faculty	ปานกลาง, ไม่คงที่	ปานกลาง, คงที่
Research	สูง, ค่อนข้างคงที่ ✓	ค่อนข้างสูง, ไม่คงที่
Finance	ค่อนข้างสูง, ไม่ค่อยคงที่	ไม่คงที่

4. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของอันดับมหาวิทยาลัย

4.1 ผลการวิเคราะห์จัดกลุ่มมหาวิทยาลัยสหสาขาวิชาแยกเป็น 9 กลุ่ม ตามรูปแบบการเปลี่ยนแปลงอันดับมหาวิทยาลัยในช่วงปี 1997-1999 พบว่ามหาวิทยาลัยที่มีอันดับมหาวิทยาลัยคงที่ตลอดช่วง 3 ปี มีประมาณร้อยละ 31 ของมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับ 35 แห่ง เป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยที่อยู่ในประเทศที่มีสภาพเศรษฐกิจดีเป็นส่วนใหญ่ เช่น ในญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฮONGKONG และออสเตรเลีย มหาวิทยาลัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของอันดับต่ำลง ส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัยในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ศรีลังกา อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ยังไม่สามารถสรุปได้แน่นอนว่าตัวแปรใดเป็นสาเหตุที่ทำให้มหาวิทยาลัยมีอันดับเปลี่ยนแปลงไปเช่นนั้น

4.2 สำหรับในกลุ่มมหาวิทยาลัยเฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีประมาณร้อยละ 56 จากมหาวิทยาลัย 25 แห่งที่ได้อันดับคงที่ โดยมีข้อน่าสังเกตว่ามหาวิทยาลัยจากประเทศเกาหลีใต้ จีนและอินเดียมีอันดับคงที่และดีขึ้นกว่าเดิม

5. อันดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยไทย

5.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบอันดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยไทยเทียบกับคุณภาพมหาวิทยาลัยของประเทศอื่นในเอเชีย พบว่าคะแนนเฉลี่ยคุณภาพมหาวิทยาลัยโดยปี 1997 มีค่าเท่ากับ 34.63 ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกประเทศซึ่งเท่ากับ 52.51 นับว่าค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น การที่ผลเป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากข้อมูลบางมหาวิทยาลัยไม่ครบสมบูรณ์ทุกตัวบ่งชี้ สำหรับคะแนนเฉลี่ยคุณภาพมหาวิทยาลัยไทยปี 1998 มีค่าเท่ากับ 48.46 คะแนนสูงขึ้นกว่าปี 1997 แต่ยังคงต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกประเทศ ซึ่งเท่ากับ 48.65 ส่วนคะแนนเฉลี่ยคุณภาพมหาวิทยาลัยไทยในปี 1999 มีค่าเท่ากับ 50.61 คะแนนสูงขึ้นกว่าปี 1998 แต่ยังคงต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกประเทศ ซึ่งเท่ากับ 52.49

5.2 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบหรือตัวบ่งชี้ย่อยพบว่า องค์ประกอบที่คะแนนเฉลี่ยของมหาวิทยาลัยไทยมีค่าต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกประเทศ คือด้านความมีชื่อเสียง ด้านผลผลิตงานวิจัย และด้านทรัพยากรการเงิน เฉพาะองค์ประกอบด้านสุดท้าย (ด้านทรัพยากรการเงิน) พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกประเทศในปี 1999 สำหรับตัวบ่งชี้ที่มหาวิทยาลัยไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของทุกประเทศ คือตัวบ่งชี้ด้านความเข้มงวดในการรับนักศึกษา ซึ่งมีค่าสูงกว่าในปี 1997 และ 1998 แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าในปี 1999 เนื่องจากคะแนนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้านนี้ถูกลดคะแนนลงไปมาก และตัวบ่งชี้ด้านทรัพยากรอาจารย์ ซึ่งในปี 1997 มีคะแนน

เฉลี่ยมหาวิทยาลัยไทยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกประเทศ แต่มีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกประเทศในปี 1998 และ 1999

ตารางที่ 9 ผลเปรียบเทียบคุณภาพมหาวิทยาลัยกับประเทศอื่นในเอเชีย (สหสาขา)

ตัวบ่งชี้	1997		1998		1999	
	เอเชีย ไทย		เอเชีย ไทย		เอเชีย ไทย	
Reputation	19.5	18.6	12.9	12.5	13.6	12.6
Selectivity	17.9	19.1	13.6	15.7	16.3	16.1
Faculty	12.1	7.9	14.9	15.3	14.9	16.3
Research	3.8	0.3	4.6	2.2	4.4	2.0
Finance	5.0	4.7	2.5	2.8	3.4	3.5
รวม	52.5	34.6	48.7	48.5	52.5	50.6

ตารางที่ 10 ผลเปรียบเทียบคุณภาพมหาวิทยาลัยกับประเทศอื่นในเอเชีย (วิทยุเทคโนโลยี)

ตัวบ่งชี้	1998		1999	
	เอเชีย	ไทย	เอเชีย	ไทย
Reputation	15.3	12.3	13.2	9.6
Selectivity	13.1	9.6	17.4	14.1
Faculty	13.8	14.7	16.2	13.2
Research	4.8	1.6	4.1	1.6
Finance	3.1	2.5	2.7	2.3
รวม	43.8	40.6	53.6	40.8

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ความคงที่ของผลการจัดอันดับ

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดยนิตยสาร Asiaweek ถือเป็นองค์กรแรกที่มีการจัดอันดับข้ามประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดอันดับในช่วง 3 ปี พบว่าอันดับมหาวิทยาลัยคงที่โดยเฉพาะในกลุ่มมหาวิทยาลัย Top Ten แต่ในกลุ่มอันดับหลัง ๆ จะไม่ค่อยคงที่ โดยเฉพาะผลการจัดอันดับในกลุ่มมหาวิทยาลัยเฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะพบว่าความสอดคล้องของผลการจัดอันดับแทบจะไม่มีเลย มีสาเหตุที่เป็นไปได้หลายประการ ประการแรกในการจัดอันดับของนิตยสาร Asiaweek นี้พบว่ามิมมหาวิทยาลัยที่ถอนตัวและเข้ามาใหม่ในแต่ละปีพอสมควร แสดงว่าอันดับมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพของมหาวิทยาลัยอื่นที่ได้รับการจัดอันดับในปีนั้น ๆ

ประการที่สอง การจัดอันดับในแต่ละปีพบว่ามหาวิทยาลัยหลายแห่งมีข้อมูลที่ใช้ในการจัดอันดับไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ส่งผลให้อันดับของมหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงดีหรือลดลง และส่งผลต่ออันดับของมหาวิทยาลัยอื่นด้วย ดังนั้น อันดับที่สูงขึ้นของบางมหาวิทยาลัยไม่ได้สะท้อนว่ามหาวิทยาลัยจะมีพัฒนาการในเชิงการบริหารจัดการให้คุณภาพของมหาวิทยาลัยดีขึ้นจากเดิมแต่อย่างใด

ประการที่สาม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าจะมีคะแนนสูงกว่ามหาวิทยาลัยในกลุ่มอื่นตลอด แต่คะแนนที่มหาวิทยาลัยในกลุ่มที่ได้อันดับถัดมา ไม่ว่าจะเป็นอันดับ 11-20 หรือ 21-30 หรือ

อันดับท้าย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ซึ่งสะท้อนว่าวิธีการคิดคะแนนหรือการกำหนดตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับอาจมีการปรับเปลี่ยนในแต่ละปี เพราะนิตยสาร Asiaweek เองก็เริ่มทำการจัดอันดับได้เพียง 3 ปี (1997-1999) ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการจัดอันดับ น้าหนักความสำคัญของตัวบ่งชี้สูตรที่ใช้ในการคำนวณอาจมีการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้อันดับของมหาวิทยาลัยไม่ค่อยคงที่

2. ความคงที่ของผลการจัดอันดับจากองค์ประกอบย่อยที่ใช้ในการจัดอันดับ

ผลการวิเคราะห์ความคงที่ของผลการจัดอันดับจากองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน คือ ด้านความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ความเข้มงวดในการรับนักศึกษา ทรัพยากรอาจารย์ ผลผลิตด้านการวิจัย ทรัพยากรการเงิน พบว่ามีเพียงองค์ประกอบด้านความมีชื่อเสียงและองค์ประกอบด้านผลผลิตการวิจัยที่ให้ผลการจัดอันดับที่คงที่มากกว่าตัวอื่น ๆ

นอกจากการวิเคราะห์ความคงที่ของผลการจัดอันดับแล้ว ในการวิจัยนี้ยังได้วิเคราะห์องค์ประกอบย่อยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดคุณภาพมหาวิทยาลัยโดยรวม (item-total correlation) ผลปรากฏว่ามีเพียงองค์ประกอบด้านผลผลิตการวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมสูงมาก และเป็นไปอย่างคงที่ในช่วง 3 ปีที่มีการจัดอันดับ ข้อค้นพบนี้ยังยืนยันให้เห็นถึงความเหมาะสมของการใช้องค์ประกอบนี้ในการจัดอันดับ เพราะมีคุณสมบัติ 2 ประการคือ ให้ผลการจัดอันดับที่คงเส้นคงวาในทุก 3 ปี และยังมีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมค่อนข้างสูงและเป็นไปเช่นนี้ในทุกปีที่มีการจัดอันดับ

ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นว่า (1) ในช่วง 3 ปี มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งน่าจะมีพัฒนาการที่ค่อนข้างคงที่ ไม่น่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่น่าจะมีคุณภาพดีขึ้นหรือต่ำลง ดังนั้นคะแนนที่ได้รับจากแต่ละตัวบ่งชี้ไม่ควรเปลี่ยนแปลงมาก (2) อันดับของมหาวิทยาลัยอาจเปลี่ยนแปลงได้หากกลุ่มมหาวิทยาลัยที่เข้ารับการจัดอันดับมีจำนวนไม่เท่ากันหรือไม่ใช่มหาวิทยาลัยกลุ่มเดิม แต่หากมีการวิเคราะห์เฉพาะมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับครบทั้ง 3 ปี (1997-1999) แล้วลำดับของอันดับที่มหาวิทยาลัยได้รับ (sequence of the rank) ไม่ควรเปลี่ยนแปลงมากนัก (ซึ่งในการวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์ในส่วนนี้ด้วย) ดังนั้น ภายได้ข้อตกลงเบื้องต้นนี้ หากตัวบ่งชี้ใดทำให้คะแนนของมหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลงมาก ตัวบ่งชี้นั้นก็ไม่น่าจะเป็นตัวบ่งชี้ที่เหมาะสม เพราะให้ผลการจัดอันดับที่ไม่มีความเที่ยง หรือตัวบ่งชี้ใดส่งผลให้ผลการจัดอันดับเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี เมื่อพิจารณาจาก sequence ของอันดับ (ในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับครบทั้ง 3 ปี) ตัวบ่งชี้นั้นก็ไม่น่าเหมาะสม เพราะสะท้อนถึงความไม่น่าเชื่อถือของวิธีการที่ใช้ในการจัดอันดับ

จากข้อตกลงดังกล่าวและข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้จึงค่อนข้างจะชี้ชัดได้ว่า มีเพียงองค์ประกอบด้านผลผลิตการวิจัยที่นำไปใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยข้ามประเทศ (ระดับทวีป)

3. แนวทางการจัดอันดับ/ระดับคุณภาพมหาวิทยาลัยไทย

ผลการวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดยนิตยสาร Asiaweek ซึ่งได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการนำเสนอในที่ประชุมนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีประเด็นจากการอภิปรายและนำเสนอเป็นแนวทางในการจัดอันดับหรือระดับคุณภาพมหาวิทยาลัยไทยดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิดการจัดอันดับคุณภาพมหาวิทยาลัยไทย

3.1.1.1 Ranking หรือ Rating

การจัดคุณภาพของมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการกันในประเทศต่าง ๆ หรือในองค์กรต่าง ๆ พบว่ามีทั้งการจัดอันดับ (ranking) และการจัดระดับ (rating) สำหรับการจัดคุณภาพมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการโดยนิตยสาร Asiaweek นั้นใช้วิธีการจัดอันดับ (ranking) โดยการเรียงลำดับคุณภาพมหาวิทยาลัยของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตามคะแนนที่แต่ละมหาวิทยาลัยได้รับ ผลจากการใช้วิธีการดังกล่าวพบว่าอาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้สูง เนื่องจากคะแนนที่ต่างกันเพียง .5 คะแนน ก็ทำให้อันดับที่มหาวิทยาลัยได้รับแตกต่างกันมาก ทั้งนี้โดยคุณภาพของมหาวิทยาลัยจริง ๆ อาจจะไม่ได้ต่างกันมากมายขนาดนั้น การจัดคุณภาพมหาวิทยาลัยโดยใช้วิธีการจัดระดับ (rating) น่าจะสร้างสรรค์มากกว่าการใช้วิธีการจัดอันดับ (ranking) เพราะให้ข้อมูลที่ช่วยให้นักมหาวิทยาลัยทราบจุดแข็งจุดอ่อนในการดำเนินงานของตนเอง ทราบผลการดำเนินงานของตนเองว่าอยู่ในระดับใด อันนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น มากกว่าที่จะมุ่งเน้นการแข่งขันเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัย

3.1.1.2 การจัดอันดับ/ระดับโดยการจำแนกประเภทมหาวิทยาลัย

คณะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าการจัดคุณภาพมหาวิทยาลัยโดยแยกประเภทตามโปรแกรมสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยให้บริการ มากกว่าจะจัดแบบรวมทุกโปรแกรมตามที่นิตยสาร Asiaweek ได้ดำเนินการ

3.2 จุดมุ่งหมายของการจัดอันดับ/ระดับมหาวิทยาลัย

ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยน่าจะกำหนดเป้าหมายเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนคือนักเรียนนักศึกษาได้ใช้ประโยชน์ในการเลือกเรียนในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีข้อมูลประกอบการเลือกสถาบันอุดมศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของตนเอง

3.3 วิธีการที่ใช้ในการจัดอันดับ/ระดับ

ปัญหาของการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของนิตยสาร Asiaweek อยู่ที่จำนวนมหาวิทยาลัยในแต่ละปีมีจำนวนไม่เท่ากัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอันดับ ซึ่งไม่ใช่เนื่องมาจากคุณภาพของมหาวิทยาลัย แต่เกิดจากมหาวิทยาลัยที่ถูกมาเป็นตัวเปรียบเทียบในแต่ละปีไม่ใช่มหาวิทยาลัยกลุ่มเดิม และการรวบรวมข้อมูลโดยนิตยสาร Asiaweek ส่วนใหญ่มาจากแบบสอบถามให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยตอบ แต่ข้อมูลในตัวบ่งชี้หลายตัวก็ยังคงเป็นที่น่าสงสัย มีการกระเพื่อมขึ้นลงของอันดับค่อนข้างมาก จนเป็นองค์ประกอบที่ไม่ให้นำมาใช้ในการจัดอันดับสำหรับประเทศที่มีวัฒนธรรมหรือบริบทของสังคมต่างกัน เพื่อให้ข้อมูลมีความตรงมากขึ้น อาจต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์เพิ่มเติม องค์ประกอบที่เหมาะสมที่ควรใช้ในการจัดอันดับ/ระดับคุณภาพมหาวิทยาลัยคือผลผลิตด้านการวิจัยและความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ส่วนความเข้มงวดในการรับ นักศึกษานั้นน่าจะต้องพิจารณาใหม่ องค์ประกอบที่ควรพิจารณาเพิ่มเข้ามาใช้ในการจัดอันดับ ได้แก่ การสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added) เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าวิธีการที่ใช้ในการกำหนดคะแนนรมนั้น นิตยสาร Asiaweek ใช้วิธีการรวมคะแนนดิบจากแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งไม่น่าจะถูกต้องตามหลักการ น่าจะใช้วิธีการสร้างคะแนน composite score ตามหลักการวัดผลการศึกษา หรืออาจแปลงคะแนนดิบเป็นคะแนนมาตรฐานก่อน (Z score) หรือใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) เพื่อสร้าง composite score และสำหรับการรายงานผลการจัดอันดับคุณภาพมหาวิทยาลัยนั้นน่าจะนำเสนอแยกเป็นรายมหาวิทยาลัย ระบุจุดแข็งหรือจุดอ่อน ของมหาวิทยาลัยนั้น แทนที่จะเสนอผลโดยเรียงอันดับตามคะแนนรวม

4. อันดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยไทย

ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของไทยในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา สะท้อนว่าคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยไทยยังด้อยกว่าหลายประเทศในเอเชีย มีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทุกประเทศในทุกปีที่มีการจัดอันดับ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งไทยมีคะแนนต่ำมากและอยู่ในอันดับไม่ติดนัก และเมื่อพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบด้านผลผลิตการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยนี้ชี้ว่ามีความเหมาะสมกว่าองค์ประกอบอื่นในการนำมาใช้จัดก็พบว่า คุณภาพของมหาวิทยาลัยไทยโดยเฉลี่ยยังต่ำกว่าประเทศอื่นในเอเชียค่อนข้างจึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องหาทางพัฒนา

ประเทศที่จะแข่งขันระดับโลกได้ คนในประเทศต้องมีความสามารถด้านการผลิต สามารถผลิตเทคโนโลยีได้เองโดยไม่พึ่งพาต่างประเทศ เน้นอนการวิจัยเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้ผลิตผลเหล่านั้น รัฐจึงจำเป็นต้องสนับสนุนงานวิจัยให้มากกว่าเดิมอีกหลายเท่าตัว ผู้รับผิดชอบด้านการ

จัดการศึกษาในแต่ละมหาวิทยาลัยเองก็ต้องทำงานหนักมากขึ้น พัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิดเป็น ใฝ่รู้ และมีทักษะการวิจัย เพื่อให้สามารถสร้างองค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศได้

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดอันดับมหาวิทยาลัยข้ามประเทศนั้น ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมกว่าตัวอื่นคือ องค์ประกอบด้านผลผลิตการวิจัย เพราะเป็นอิสระจากวัฒนธรรมและบริบทของประเทศมากกว่าตัวอื่น ๆ และมีความเป็นรูปธรรมของการให้คะแนนมากกว่าตัวอื่น ๆ
2. วิธีการที่ใช้ในการกำหนดคุณภาพมหาวิทยาลัยของควรเป็นแบบจัดระดับ (rating) เพราะในการวิจัยครั้งนี้พบว่าการจัดแบบ ranking ให้ผลที่อาจคลาดเคลื่อนมากกว่า
3. ควรจัดคุณภาพมหาวิทยาลัยโดยจำแนกตามประเภทของมหาวิทยาลัยซึ่งมีจุดเน้นไม่เหมือนกัน และให้ความสำคัญกับการกำหนดจุดมุ่งหมายของการใช้ผลการจัดอันดับเพื่อให้นักเรียนซึ่งจะใช้ประโยชน์ในการเลือกเรียนต่อ

แนวทางการพัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัยไทย

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชียเป็นการประเมินผลภายนอก (external evaluation) ที่บุคคลภายนอกประเมินคุณภาพมหาวิทยาลัยรูปแบบหนึ่ง การประเมินภายนอกเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพ รัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมอย่างเป็นทางการประเมินคุณภาพหรือการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และควรเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้แข่งขันกับนานาประเทศได้ เร่งส่งเสริมคุณภาพบุคลากร (อาจารย์) ส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยหรือวิชาการระดับนานาชาติ โดยดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการประกันคุณภาพหรือการประเมินสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล. (2541). **การวิเคราะห์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซเว่น พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542). **การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

- Banta, T. W. & Borden, V.M.H. (1994). Performance indicators for accountability and improvement. In V.M.H. Borden and T.W. Banta (Eds.). **Using performance indicators to guide strategic decision making**. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Borden, V.M.H. & Bottrill, K.V. (1994). "Performance indicators : History, definitions, and methods." In V.M.H. Borden and T.W. Banta (Eds.). **Using performance indicators to guide strategic decision making**. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Hayes, M. (1997). Ranking universities: An overview of purposes and problems. ในหนังสือรวมบทความการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ดัชนีวัดผลสำเร็จของมหาวิทยาลัย. เอกสารแจกในที่ประชุมสัมมนาจัดโดยสมาคมศูนย์วิชาการไทย-ออสเตรเลีย วันที่ 12 มิถุนายน 2540. หน้า 1-12.
- Johnstone, J. N. (1981). **Indicators of educational system**. Paris: Unesco.
- Webster, D. S. (1992a). Rankings of undergraduate education in U.S. News & World Report and Money. **Change**, 14(2), 19-31.
- Webster, D. S. (1992b.). Academic rankings: First on a list of one. **Academe**, (September-October), 9-22.